

Unga KRIS

Utvärdering av ett projekt för att utveckla regionala unga KRIS-råd och få igång lokala föreningar över hela landet.

Birgitta Rydén-Lodi
Psykologiska institutionen,
Stockholms universitet

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
BAKGRUND	5
Barn och ungdomar i riskmiljöer	5
Kvalitet i relationer	6
Socialt nätverk	6
Faktorer av betydelse för att man lägger av med kriminalitet	6
Missbruk	6
Spänningssökande	7
Vikten av ett tidigt ingripande	7
Unga KRIS- en möjlighet till tidig intervention	8
DESIGN	9
Syfte	9
Metod - Unga KRIS	9
Mål - Unga KRIS	9
Frågeställningar- utvärderingsuppdraget	9
Metod- utvärdering	9
Metodproblem	10
UPPSTARTSPROCESSEN	11
Samtal med ledningsgruppen i Stockholm	11
Samtal med ledare inom lokalprojekten: historik och utveckling. Intervjuer med deltagare i Unga KRIS. Stockholm, Norrköping, Uppsala, Örebro, Eskilstuna och Gävle.	11
Stockholm	12
Norrköping	13
Uppsala	14
Örebro	17
Eskilstuna	19
Gävle	20
Unga KRIS Regionsmöten	20
RESULTAT och ANALYS med utgångspunkt i Arvsfondens tre frågeställningar	22
REFERENSER	25
BILAGA	26
Intervjuguide. Deltagare i Unga KRIS	26
Intervjuguide. Ledare inom Unga KRIS inom de olika lokalavdelningarna	26

SAMMANFATTNING

Unga KRIS– en möjlighet till tidig intervention

Initiativ till bildande av Unga KRIS kommer från KRIS (Kriminellas revansch i samhället) där man observerat att alltför många ungdomar dömda till ungdomsvård återfaller i kriminalitet och droger. Det är tänkt att Unga KRIS ska vända sig till alla ungdomar som vill leva ett drogfritt och hederligt liv. Ungdomar i riskzonen för att välja fel vägar, eller som redan hamnat på glid, ska kunna få andra ungdomar som kan visa att det går att ha roligt och ha vänner utan droger och kriminalitet till förebilder. Ungdomarna ska själva få skapa och driva Unga KRIS verksamhet med stöd från vuxna.

Medel beviljades från Allmänna arvsfonden och ett pilotprojekt (här kallat Unga KRIS första år) startades upp i början av år 2006. Projektet drivs av RiksKRIS i Region Öst.

Syftet är att starta upp en för framtiden hållbar organisation, Unga KRIS, som fångar upp ungdomar i riskzonen för kriminalitet och drogmisshandlingar och ger dem möjlighet till en alternativ livsstil.

Unga KRIS:

- Arbetar med eftervård av unga människor som är på väg ut i samhället igen
- Är ett nytt socialt nätverk utan droger och kriminalitet för ungdomar mellan 13 och 25 år
- Grundidén är att hjälpa ungdomar på glid
- Arbetar med ungdomar som förebilder för andra ungdomar
- Arbetar förebyggande mot droger, kriminalitet och skadegörelse i samhället
- Arbetar för att ungdomar ska utvecklas och öka sitt självförtroende samt självkänsla
- Hjälper ungdomar att utvecklas genom att låta dem ta eget ansvar
- Arbetar aktivt för att motivera ungdomar att bryta destruktivt beteende
- Ger möjligheter att skapa en aktiv fritid utan droger och kriminalitet
- Verkar för att ungdomar ska komma ut i arbetslivet för att ges möjligheter till självständigt liv

Utdrag ur resultaten Arvsfondens frågeställningar – utvärderingsuppdraget:

Hur upplever ungdomarna som projektet

vänder sig till de insatser som görs?

Vad ungdomarna framförallt tycks uppskatta hos Unga KRIS är känslan av gemenskap, samhörighet och trygghet. Att kunna prata öppet, inte behöva hålla masken, och bli förstådd av människor med liknande bakgrund. En säger rent ut att det blev en familjekänsla hos KRIS. Kanske vågar man sig på att ana en brist på omsorg, förståelse och acceptans från uppväxten, som här delvis tillfredsställs. Detta har även stärkt självkänslan och självförtroendet.

Många tar också i intervjuerna upp att de genom Unga KRIS har fått en helt ny typ av umgänge. Innan hade de kanske inte umgått med någon som inte höll på med kriminalitet och droger.

Vilka framkomliga vägar finner projektet och vilka hinder stöter det på?

Framkomliga vägar:

- Lätt att få tag i ungdomar som är villiga att engagera sig i ungdomsråden. God tillgång på verkliga ”eldsjälar”, vilket krävs för framgång i detta projekt. Klienterna är vana vid att bli svikna och ställer stora krav på ledarna för lokalavdelningarna. Ledarna blir identifikationsobjekt.
- Gå ned i åldrarna och låt ungdomarna ta över ledarskapet under de äldres uppsikt för att säkra hållbarheten inför framtiden. Det krävs ett aktivt råd. Ungdomarna får bestämma och göra vad de vill. De belönas för de gör **viktiga** saker. Unga KRIS-rådet ska stå för stabiliteten i framtiden. Man ska gemensamt lägga grunden till en stabil styrelse inom Unga KRIS.
- Man har ett bra samarbete med Statens institutionsstyrelse (SiS). Ungdomarna ser fram mot dessa kontakter. Samarbete med ungdomsgårdar, behandlingshem, Nykterhetens bildningsverksamhet (NBV), Anonyma alkoholister (NA) och Anonyma narkomaner (AA). Ungdomarna kommer med egna förslag vad de vill göra. På fritidsgårdarna är det vuxna som bestämmer. Skolor har hört av sig och bett Unga KRIS om hjälp att starta upp kill- och tjejgrupper i stökiga områden i preventivt syfte. Man vill satsa på kvalitet och inte kvantitet och därför inte ha för många nya i början. Kvalitet är också lika med hållbarhet: när olika institutioner, till exempel, ser att det fungerar så får Unga KRIS fler och fler uppgifter, och i och med det också ekonomi när de får uppdrag.
- Unga KRIS visar att det är coolt att vara nykter, vilket tar bort töntstämpeln, och kan erbjuda alternativ sysselsättning på helger och kvällar. Ungdomarna ska bort från gatan, vara drogfria och

får känna trygghet och allmänt stöd från lugna och drogfria ungdomar.

Hinder:

- Upplevs som luddigt att projektet administreras från Stockholm och gamla KRIS. Det skulle bli tydligare om man skilde gamla och unga KRIS åt. Man önskar sig en egen handläggare och administratör. Man vill att mer tid ägnas Unga KRIS.
- Det råder lite olika meningar om hur självständigt Unga KRIS ska vara gentemot "gamla" KRIS.
- Myndigheterna har inte alltid varit samarbetsvilliga. Ett utpräglat revirtänkande försvårar.
- Råden har inte varit så stabila. Det har varit betydande personalomsättning. Ungdomarna har försvunnit till andra uppdrag; en t.o.m. till ett politiskt uppdrag.

Vilka spår lämnar Allmänna arvsfondens pengar och under vilka betingelser lämnar pengarna spår?

Allmänna arvsfondens pengar har varit av avgörande betydelse för att starta upp Unga KRIS i större skala. Man har gjort försök tidigare, men de har till stor del stupat på ekonomiska svårigheter. För att Arvsfondens pengar ska lämna spår krävs också en kontinuitet och hållbarhet i de nyuppstartade lokalavdelningarnas fortsatta verksamhet. Man är inom lokalavdelningarna medveten om detta. En av strategierna för att uppnå hållbarhet är att ungdomarna ska se en attraktion i att

vara hos Unga KRIS, och man hoppas på fortsatt stöd från Arvsfonden under ännu en tid. Unga KRIS har redan fått en del uppdrag från skolor och institutioner som går ut på att ägna sig speciellt åt någon ungdom med problem som man upplevt sig behöva hjälp med att åtgärda; uppdrag som kan bli fler och som kan bidra till ekonomin och därmed hållbarheten för Unga KRIS i framtiden.

Mål för region Östs Unga KRIS-projekt (ur ansökan till Allmänna arvsfonden.)

- 40 ungdomar som valt Unga KRIS som ett alternativ till missbruk och kriminalitet
- Att vi efter förstudiens slut har minst 150 inskrivna medlemmar
- Att minst 4 Unga KRIS råd har bildats i Region Öst
- Att ha utökat programverksamheten för ungdomar på de orter där Unga KRIS startat
- Att genomföra ett ungdomsläger med minst 40 ungdomar
- Delmål för varje enskild lokalförening, tas fram i projektgruppen.

Målen har uppnåtts för Region Öst.

Tanken är att skapa förutsättningar för ett nationellt projekt vars mål är att starta upp flera regionala Unga KRIS-råd och att få igång lokalföreningar över hela landet.

BAKGRUND

Barn och ungdomar i riskmiljöer

Studier som syftat till att finna tidiga faktorer hos individerna själva och faktorer i uppväxtmiljön som kan bidra till utvecklingen mot kriminalitet i vuxenlivet har varit viktiga inslag i den kriminalvetenskapliga forskningen. Ofta har man formulerat detta sökande som en forskning rörande effektiva prediktorer för förutsägelse av en senare kriminell utveckling. Ett flertal studier har med denna avsikt studerat det som betecknas som riskmiljöer för barn och vuxna.

Enligt Short och Strodtbeck (1965) börjar åtskillig kriminalitet helt enkelt genom "risk-taking behavior". Många brott begångna av ungdomar är impulsiva och dåligt planerade. Det handlar helt enkelt om spänning och att "ha kul". "Instead of resulting from a rational decision-making process, they simply "happen", and participants do not appreciate sufficiently the seriousness." (Shover, 1992)

För andra ungdomar kan deltagandet i brottslig verksamhet vara resultatet av den interaktionella dynamiken i kamratgruppen. "Some boys experience a situational need to maintain personal status and face with their peers." (Jansyn, 1966)

Med tanke på problemets betydelse både ur individuell och samhällsekonomisk synpunkt har förvånansvärt lite skrivits om vad som kan förhindra att personer som hamnat i en brottslig karriär sedan fortsätter. Förvisso har olika behandlingsmetoder och handlingsprogram, och dessas effekter, ingående diskuterats inte enbart i facklitteraturen utan även i media, där synpunkterna är många och sällan överensstämmande med varandra. Finns det faktorer eller betingelser som kan "stänga av" en kriminell karriär? Kan man ta lärdom av dem som lyckats ta sig ur en kriminell karriär och omsätta erfarenheterna i ett handlings- eller behandlingsprogram även inom preventivt arbete och för tidiga insatser?

Uggen och Piliavin (1998) hävdade att kriminologiska teorier framförallt behandlat orsakerna till brott, och kriminologer ansågs inte ha sysselsatt sig tillräckligt med att försöka förstå upphörandeprocessen. De skrev bland annat att anledningarna till att börja med brott och att sluta förmodligen inte är desamma, varför mer forskning behövs inom området kring upphörandeprocessen. Haggard, Gumpert och Grann (2001) påpekade i en artikel att trots de humanitära och socioekonomiska kostnaderna

i samband med kriminalitet så har få studier om processen kring upphörande med brott publicerats. Upphörandeprocessen behöver definieras och möjliga protektiva faktorer identifieras. Efter en genomgång av amerikanska och brittiska studier och teorier om samt praxis vid återintegrering av brottslingar, konstaterade Maruna, Immarigeon och LeBel (2004) en påfallande brist på forskning inom området. Forskarna hade mestadels frågat sig vad som kan fungera, inte "hur" eller "varför".

Kvalitet i relationer.

Michael Rutter (1966), som i "Children of Sick Parents – An Environmental and Psychiatric Study" har gjort en mycket grundlig genomgång av forskningen kring omgivningens betydelse för barns framtida anpassning, skrev bl.a. om barn från splittrade hem att effekten på barnet berodde mycket på *kvaliteten* på den vård som givits av dem som tagit över föräldrarollen.

McCord (1987) kommenterar att en bråkig och försurmlig hemmiljö oftare ledde till kriminalitet än ett splittrat hem, och Pollack (1952) framhåller att emotionella störningar hos barn ofta uppkommer genom emotionella störningar hos personer i omgivningen, och att en persons sociala omgivning är ett konglomerat av andras intrapsykiska problem.

Vad dessa forskare betonar är alltså att *kvaliteten* i en relation är viktigare än ofta undersökta faktorer som "fullständigt hem", "biologiska föräldrar" o.s.v.

Socialt nätverk

Både Chylicki (1992) och Farrington (1983), liksom många före dem, betonar de sociala relationernas betydelse för uppkomst av kriminalitet, fortsatt kriminalitet och upphörande med kriminalitet.

Farrington m.fl. (1988) skriver i "Are There Any Successful Men from Criminogenic Backgrounds?" att den mest protektiva faktorn för dessa män kan vara att undvika kontakt med andra pojkar i grannskapet, med syskon och med fäder, som alla kan utöva ett icke önskvärt inflytande. Tonge m.fl. (1980) kommenterar sin uppföljningsstudie av en liten grupp flerproblemfamiljer i Sheffield med att majoriteten av de individer i andra generationen som var socialt framgångsrika hade blivit det på bekostnad av familjekontakten. Antingen hade de skurit av banden eller hållit en känslomässig distans.

Även West (1982) kom fram till liknande resultat i sin studie av unga män.

Samtidigt som kontaktbrott med negativa socialisationsfigurer kan ha en brottsdämpande inverkan finns det empiriska forskningsresultat som visar att negativa socialisationsinflytanden kan

kompenstras av goda inom en och samma familj. Anthony och Koupernik (1974) skriver i "The Child in His Family. The Syndrome of the Psychologically Invulnerable Child" att det som framförallt utmärker maskrosbarnen är att "the psychologically invulnerable child obtains warm, satisfying, one-to-one relationships to set him off in life. Without such relationships, or something very much like them, any child has less hope of surviving psychologically into healthy adult life". Rutter och Giller (1984) noterade i "Juvenile Delinquency. Trends and Perspectives" att det fanns belägg för att barn som vuxit upp i ett hem fullt av motsättningar och disharmoni kan skyddas av att ha en bra relation till EN av föräldrarna. De fann det mindre troligt att de barn som haft åtminstone EN god relation skulle utveckla beteendestörningar än de barn från en liknande uppväxtmiljö som haft en dålig relation till bägge sina föräldrar.

Många forskare har funnit att den *emotionella aspekten* i relationer med signifikanta andra är av stor vikt för internalisering av normer (Berger och Luckman, 1967; Loebers, 1986; Olofsson, 1973). T.ex. M. Andersson (1976) finner i sin studie av Skåpojkar som "klarat" sig att de oftare än de som misslyckats hade mödrar som uttryckt en positiv inställning till pojkar.

Chylicki (1992) fann att de individer som upphört med brott vid 24 års ålder i sina skildringar av uppväxten kan hänvisa till förekomsten av alternativa vuxenrelationer, även om föräldrelationen i mer eller mindre grad varit störd. De var inte enbart hänvisade till jämnåriga i gäng eller på institutioner. I likhet med Farrington konstaterar han också, att "the analysis of the role of correctional measures leads to the conclusion that only measures that include opportunities for close relationships between the individual and the socialization agent can be of importance for desistance." Chylicki hävdar att ingen inlärning kan ske om det inte finns känslor med i spelet.

Chylicki skriver även att "Ericksons (1973) slutsats att relationer i den icke-kriminella världen är ett av villkoren för upphörande, finner bekräftelse även i min avhandling", samt "Min undersökning har inte kunnat ge stöd åt uppfattningen att 'externa händelser' (Clarc & Cornish, 1985; Cusson & Pinsonneault, 1985) är av särskild vikt för upphörande. Anledningen är svårigheten att skilja mellan effekten av externa händelser för upphörande, och andra faktorerers effekt."

Chylicki har även synpunkter kring dem som återfaller i brott. Han säger att effekten av missbruksproblem före 16 års ålder på återfall i brott är nästan dubbelt så stor som effekten av en eventuell förekomst av störd faderskontakt under uppväxttiden,

och att upphörandeprocessen för narkotikamissbruk inträffar när fortsatt missbruk inte längre fyller något psykiskt behov. Beträffande upphörandeprocessen säger han att det rör sig om en långdragen och komplicerad process, som närmast kan jämföras med en mognadsprocess – "mature-out".

Faktorer av betydelse för att man slutar med kriminalitet.

I sin doktorsavhandling "Att upphöra med brott" kom Pavel Chylicki (1992) fram till att de viktigaste faktorerna som visade sig påverka personer att upphöra med brott när de uppnått åldern 24–25 år var:

- 1) Frånvaro av missbruksproblem.
- 2) Goda relationer med icke-kriminella kvinnor och med familj och släkt, dvs. en social förankring i den icke-kriminella världen.
- 3) Leda med det kriminella livet.

Andra faktorer som främjade upphörandet av brottslig verksamhet var:

- * Positiva vuxenrelationer under uppväxttiden
- * Förmåga att knyta varaktiga relationer
- * Goda relationer med egna barn
- * Vistelse på behandlingshem (i vissa fall)

Även faktorer som ett ökat intresse för och längtan efter nära sociala relationer har framkommit. Man kunde ofta se en förändring från relationer där man utnyttjat en person mot mer tillfredställande och stödjande sociala relationer. Också intresset för ett meningsfullt arbete och meningsfulla fritidsaktiviteter ökade, liksom att även där ha nära och goda sociala relationer. En känsla av att höra hemma. Mer "konventionella" aktiviteter gav inte bara personliga belöningar utan förstärkte också en icke-kriminell identitet.

Missbruk.

Piiva (1993) skriver att samtliga hon intervjuat beträffande deras avslutande av missbrukarkarriären sammankopplar sin förändring till samspel med andra människor. Vad de intervjuade, som varit på behandlingshem, nämnt som positivt har många gånger handlat om att få stöd för sina bra sidor och ett större självförtroende. Kritiken handlar i samma anda om riskerna att bli bekräftad "negativt", som ett problem, en missbrukare.

Personalen har genom *personlig kontakt* försökt få en förändring till stånd hos klienten genom insikter och förmedling av normer och värderingar. Klienten antas få möjligheter att växa till ett bättre självförtroende, att göra bättre val (handlingsmöjligheter) i svåra situationer. Personlig mognad kan leda till frihet från

missbruk. I första hand leder det fram till att göra valet möjligt. Fri från missbruk utan någon annan förändring, var det ingen som sa sig vara. Gluecks (1950) hävdar hypotesen att konformitet kräver en positiv självbild, något kriminella i allmänhet inte har.

Spänningssökande.

Många forskare har uppmärksammat kriminellt aktivas höga potential av energi och förkärlek för "häftiga" upplevelser. Yockelson och Samenow (1976) skriver t.ex. i "The Criminal Personality. A Profile for Change" att "if something unexpected and exciting occurs, the criminal may be reenergized." Man säger också beträffande den kriminella personligheten: "He has an energy, resourcefulness and quickness of mind, that are rarely put to use in school."

Exempel på andra viktiga aspekter som Yockelson och Samenow lyfter fram ur sina studier av den kriminella personligheten är hur de blivande kriminella redan som barn gjort starkt motstånd mot alla som försökt begränsa deras frihet. De levde en typ av liv de höll hemligt för sina föräldrar och avböjde ofta att delta i aktiviteter med dessa eftersom de fann dem för tråkiga. Redan mycket tidigt märker föräldrarna att det är något speciellt, annorlunda med barnet. Han kan t.ex. snabbt pendla mellan att vara änglalik och utstuderat elak. Han tycks ha en outtömlig energi och är alltid "på gång", lättirriterad och otillfredsställd. Uppmärksamheten är kortvarig (short attention-span). Saker och ting ska vara som han vill. Han godtar inte nej som svar och har ständigt tankarna på betydligt mer upphetsande saker än vad han just sysslar med.

En viktig faktor för att inte återfalla i brott kan vara att ha en *tillfredsställande fritid*. En aktiv fritid som hjälper till att bränna litet överskottsenergi.

Vikten av ett tidigt ingripande.

Dessa studier tyder på den sociala omgivningens, stora betydelse för förändringar och påverkan mellan individer. Människan är en social varelse och har behov av relationer till andra människor. Har man stora brister sedan uppväxten och inte har fått primära behov av närhet och kärlek uppfyllda kan sociala relationer senare i livet få en oerhört stor betydelse för att täcka upp för tidigare brister. Betydelsen av att bli älskad, accepterad och uppskattad av andra människor kan få ett mycket stort inflytande på individen, på gott och ont, beroende på vart man vänder sig för att få sina behov uppfyllda. Gänget kan få ersätta familjen, och råder där kriminella normer och missbruk så är det lätt att glida in på fel väg.

Barn behöver stöd och uppmuntran, någon som tror på dem och inte bara ser problem utan också något

bra och värdefullt. De här citerade studierna visar generellt på hur viktigt det personliga engagemanget är. Att få känna att någon bryr sig om hur det går för en. Problem som inte åtgärdas kvarstår och leder till en olycklig utveckling, men kan genom ett tidigt ingripande med personligt engagemang vända utvecklingen åt ett positivt håll. Det omgivande sociala nätverket och stödet i detta är av oerhört stor betydelse för möjligheten att avbryta en brottskarriär, liksom ett nätverk med negativa identifikationsobjekt gör det troligt att ingen förändring sker. Ju tidigare den negativa trenden bryts, desto troligare är det att utvecklingen får en lyckosam utgång.

En av de främsta prediktorerna för fortsatt kriminellt beteende är tidig kriminalitet. (Sundell, K., Flodin, B., & Ryden-Lodi, B., 1996. *Livet som värsting. FoU-Rapport, Stockholms Socialtjänst Nr 9*, Stockholm.) Detta ger även dålig prognos för framtida försörjning. Så är det även med kamratproblem och inlärningsproblem i skolan samt läs- och skrivsvårigheter. Föräldrarnas engagemang spelar en central roll när det gäller att förebygga ungdomskriminalitet. De ungdomar som deltog i undersökningen och som hade föräldrar med psykiska problem, som misshandlade dem eller var beroende av bidrag hade dåliga förutsättningar för att lyckas. Dåliga relationer med föräldrarna och en frånvarande eller negativ fadersgestalt ledde också till sämre odds, liksom intervjuobjektens personliga hälsa.

Man vet från tidigare forskning (Rutter, 1984; Moffitt, 1993) att en *tidig debut i kriminalitet är en riskfaktor för en fortsatt kriminell karriär* och att ett *tidigt ingripande är viktigt* för att förhindra en fortsatt brottskarriär med åtföljande identifiering med kriminella grupper och värderingar. Även en *tidig debut i missbruk* är en riskfaktor för att hamna i kriminell verksamhet. Ett ihärdigt missbruk och tidig missbruksdebut kan även antas påverka individens personliga utveckling genom både psykiska och fysiska skador. Även själva missbruksmiljön har visat sig påverka individens socialisationsprocess och normbildning, vilket poängterats särskilt av Farrington et. al (2002). Att avsluta en missbrukskarriär kan även innebära en förändring i de personliga relationerna åt det positiva hållet. Många forskare har också påvisat *starka samband mellan kriminalitet och missbruk* (se Chylicki, 1992). Det har framhållits vara nödvändigt att avsluta ett pågående missbruk för att kunna upphöra med en kriminell karriär (Piuva 1993; Shover, 1985).

Unga KRIS – en möjlighet till tidig intervention

Initiativ till bildande av Unga KRIS kommer från KRIS (Kriminellas revansch i samhället) där man observerat att alltför många ungdomar dömda till ungdomsvård återfaller i kriminalitet och droger. Det är tänkt att Unga KRIS ska vända sig till alla ungdomar som vill leva ett drogfritt och hederligt liv, och ungdomar i riskzonen för att välja fel vägar, eller som redan hamnat på glid, ska kunna få andra ungdomar som kan visa att det går att ha roligt och ha vänner utan droger och kriminalitet till förebilder. Ungdomarna ska själva få skapa och driva Unga KRIS verksamhet med stöd från vuxna.

Medel beviljades från Allmänna arvsfonden, och ett pilotprojekt (här kallat Unga KRIS första år) startades upp i början av år 2006. Projektet drivs av RiksKRIS i Region Öst.

DESIGN

Syfte

Starta upp en för framtiden hållbar organisation, Unga KRIS, som fångar upp ungdomar i riskzonen för kriminalitet och drogmissbruk och ger dem möjlighet till en alternativ livsstil.

Målgruppen är ungdomar 13–25 år.

Metod

Unga KRIS:

- Arbetar med eftervård av unga människor som är på väg ut i samhället igen
- Är ett nytt socialt nätverk utan droger och kriminalitet för ungdomar mellan 13–25 år
- Grundidén är att hjälpa ungdomar på glid
- Arbetar med ungdomar som förebilder för andra ungdomar
- Arbetar förebyggande mot droger, kriminalitet och skadegörelse i samhället
- Arbetar för att ungdomar ska utvecklas och öka sitt självförtroende samt självkänsla
- Hjälper ungdomar att utvecklas genom att låta dem ta eget ansvar.
- Arbetar aktivt för att motivera ungdomar att bryta destruktivt beteende
- Ger möjligheter att skapa en aktiv fritid utan droger och kriminalitet
- Verkar för att ungdomar ska komma ut i arbetslivet för att ges möjligheter till ett självständigt liv

Mål för region Östs Unga KRIS-projekt (ur ansökan till Allmänna arvsfonden.)

- 40 ungdomar som valt Unga KRIS som ett alternativ till missbruk och kriminalitet
- Att vi efter förstudiens slut har minst 150 inskrivna medlemmar
- Att minst 4 Unga KRIS råd har bildats i Region Öst
- Att ha utökat programverksamheten för ungdomar på de orter där Unga KRIS startat
- Att genomföra ett ungdomsläger med minst 40 ungdomar
- Delmål för varje enskild lokalförening, tas fram i projektgruppen

Tanken är att skapa förutsättningar för ett nationellt projekt vars mål är att starta upp fler regionala Unga KRIS-råd och att få igång lokalföreningar över hela landet.

Frågeställningar

– utvärderingsuppdraget:

- * Hur upplevs de insatser som görs av dem som projektet vänder sig till?
- * Vilka framkomliga vägar finner projektet och vilka hinder stöter det på?
- * Vilka spår lämnar Allmänna arvsfondens pengar och under vilka betingelser?

Metod –utvärdering

Hur upplevs de insatser som görs av dem som projektet vänder sig till?

Metod: Djupintervjuer med ungdomar som söker sig till Unga KRIS. Några pilotintervjuer för att söka viktiga frågeställningar som verkar av mer "allmängiltig natur", det vill säga som ett antal intervjupersoner själva tar upp som viktiga faktorer för beslutet att söka sig till Unga KRIS.

Konstruktion av en intervjuguide så att samma frågor kan ställas till alla som intervjuas så att man kan få fram åtminstone procentuella siffror på vilka faktorer som är viktiga för ett beslut, vad man uppskattat och inte uppskattat hos Unga KRIS, vad man saknat, vilka eventuella förändringar det lett till osv.

Ett antal personer intervjuas på de olika lokalavdelningarna.

Fungerar det olika på de olika ställena? Är man mer eller mindre nöjd? Kan man göra förändringar osv? .

Upplever män och kvinnor Unga KRIS på olika sätt? Är speciella anpassningar efter kön nödvändiga osv? .

Dessa intervjuer efter en mer eller mindre strukturerad intervjuguide skulle kunna utmynna i konstruktion av ett specialanpassat frågeformulär inför den eventuella huvudstudien (3-årsprojektet) som alla som kommer till Unga KRIS får fylla i. Eventuellt kunde man göra en uppföljande intervju efter en viss tid och jämföra t.ex. värderingar, har de blivit mindre kriminella och socialiserande Man kan eventuellt också, under tystnadsplikt, fråga om återfall i missbruk och kriminalitet; en naturligtvis varken helt tillförlitlig eller ortodox metod, men som eventuellt skulle kunna ge vissa ledtrådar kring hur återfall går till då en vanlig registersökning inte är möjlig eftersom klienterna skulle kunna skrämmas bort från att gå in i Unga KRIS om de måste lämna alltför ingående upplysningar om sig själva.

Vilka framkomliga vägar finner projektet och vilka hinder stöter det på?

Man räknar inom Unga KRIS ledning med att en gång i månaden träffas i lokalföreningarna och diskutera

uppkomna problem och policy.

Metod: Deltagande observation vid mötena och /eller kontinuerliga intervjuer med de fyra projektledarna. Uppföljning av de satta målen punkt för punkt för att se hur de uppfylls och vilka problem som uppstår. Fungerar det olika på olika platser och i så fall varför? Styrkor och svagheter. Följa och registrera processen. Intervjuer med samarbetspartners, SiS osv.

Kanske man längre fram i uppbyggnadsprocessen kunde konstruera någon form av checklista med viktiga punkter som varje lokalförening stämde av vid månadmötena. Denna form av "registrering" kunde vara till hjälp vid uppstart av nya föreningar.

Enligt Unga KRIS själva är tanken med projektet att skapa en hållbar struktur för fortsatt verksamhet.

Vilka spår lämnar Allmänna arvsfondens pengar och under vilka betingelser?

Med ovan beskrivna tillvägagångssätt bör det vara möjligt att beskriva eventuella effekter, spår, både på individnivå och föreningsnivå och göra en probleminventering för att söka åstadkomma förbättringar och förändringar inför en eventuell huvudstudie.

Metodproblem

Det var svårt att få förtroende för att få tillgång till Unga KRIS:are att intervjua. Det krävdes en rejäl revidering av den ursprungliga intervjuguiden och att den höll sig på ett betydligt ytligare plan än utredaren tänkt sig (se bilaga: Intervjuguide. Deltagare i Unga KRIS.).

Man har dock på Unga KRIS för avsikt att lägga upp en pärm för varje person med bland annat noteringar om genomgångna utbildningar, deltagande i aktiviteter osv. Enligt uppgift från Unga KRIS har man också samlat in vissa bakgrundsuppgifter för deltagarna kring deras erfarenheter av institutionsvård. Uppgift om personnummer uppges dock aldrig enligt överenskommelse. Vid återfall, abstinens och andra svårigheter ställer man upp för långa samtal och hjälp, något som ofta kan upplevas som inte bara mycket tidskrävande utan också slitsamt. Några registreringar förekommer inte, men längre eller kortare avstängningar tillämpas vid återfall. Hela KRIS idé bygger på ömsesidigt förtroende.

UPPBYGGNADSPROCESSEN

Samtal med ledningsgruppen i Stockholm: projektledare och projektkoordinator, 2 mars 2006.

Den 11 januari startade själva projektet och 13 januari startade Unga KRIS upp.

Projektkoordinatorn är handledare och mentor till projektledarna och kontaktperson gentemot Arvsfonden. Hon planerar och genomför olika utbildningsaktiviteter för projektgruppen. Projektbeställaren har länge funderat kring om det vore värdefullt att starta upp ett speciellt projekt för Unga KRIS-medlemmar där man kunde försöka fånga upp dem innan de fastnat alltför djupt i droger och kriminalitet. Man har gjort en del försök att starta, men det har fallit på det ekonomiska. Det var av avgörande betydelse att de fick pengar från Arvsfonden för att sparka igång.

Det är de vuxna ordförandena i de olika lokala KRIS-föreningarna som beslutar om det finns mogna förmågor inom avdelningen som kan starta upp ett Unga KRIS. Projektledaren ringde runt och hörde sig för.

Man började en projektutbildning 23 januari kring frågor som: vad är ett projekt, grupper osv. Vilka roller finns i ett projekt. Hur skriver man en projektspecifikation. Som hemuppgift fick man skriva en projektplan för samarbete med SiS.

Man jobbar på att kunna ha möten med de olika lokala projektgrupperna via Internet en gång i veckan.

I februari utbildades projektgrupperna i samarbete, konfliktlösning och coachande ledarskap för att de ska fungera bra.

Samtal med projektkoordinator. 8 maj 2006.

Deltagit i ett intressant morgonmöte där de aktiva inom KRIS ropades upp och redogjorde för sina aktiviteter inför dagen. Ett öppet hus för information om Unga KRIS ska hållas på kvällen. Man har informerat om detta bl.a i skolor, häkten och på SiS.

Den femte maj kom Eskilstuna med som ny lokalavdelning. Projektkoordinatorn har lämnat över mer och mer till projektledaren, för det är ju meningen att Unga KRIS ska vara självgående. De unga tycker om att få sitta med i råden och bestämma och känna att de är någon, men de äldre behövs som stöd för Unga KRIS.

22 augusti, 2006.

Man hade ett tillitsläger i augusti med 40 platser. 35

ungdomar deltog. Några backade ur. Det gick jättefint. Alla kom i tid till de olika platser där de skulle hämtas upp. Ungdomarna uppskattade mycket detta läger. De blandade sig i grupperna och tog kontakt. Vissa ungdomar, som tidigare varit mobbade, trodde inte att de skulle klara av att vara i grupp, men de blev bekräftade och detta var ett stort framsteg för dem.

Koordinatorn ser ART-utbildningen (Aggression Replacement Training) som en möjlighet för att uppnå hållbarhet. Det ska också alltid finnas två personer på alla viktiga funktioner. Folk kan ju sluta.

Unga KRIS gör en informationsfilm kring sin verksamhet som ska visas på SiS- institutioner.

Projektbeställaren för KRIS sitter i NBV:s (Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet) styrelse och de har ett mycket bra samarbete. Det finns en representant på varje lokalföreningsort. Man har lagt upp lokala mål för varje lokalavdelning.

2 oktober, 2006.

Koordinatorn berättar att Socialstyrelsen har givit pengar till ett samarbete med forskare vid Karolinska institutet som utarbetar ett självtest för droger på nätet. Unga KRIS ska marknadsföra det. Ungdomarna kan där testa sig anonymt och se om deras drogvanor genomgått några förändringar.

8 januari, 2007.

Femtioen personer reste till Sälen 4–7 januari på tillitsläger för Unga KRIS:are från 6 orter. Enligt projektkoordinatorn gick det över förväntan. Ungdomarna lärde sig ta ansvar, träffade andra ungdomar, fick tillit och nya nätverk. De åkte bland annat hundspann. Alla umgicks med alla och lärde sig sträva åt samma håll. Alla ställde upp på omständigheterna och provade och vågade. Det blev en lyckad upplevelse.

Målen för region Östs Unga KRIS-projekt har uppnåtts och delmål för varje enskild lokalförening har tagits fram. Fastställandet av delmål för lokalföreningarna är en metod för att alla ska bli delaktiga i målen, diskutera, planera och sätta fokus.

Samtal med ledare inom lokalprojekten – historik och utveckling.

Intervjuer med deltagare i Unga KRIS. Stockholm, Norrköping, Uppsala, Örebro, Eskilstuna och Gävle.

Stockholm

Besök 13 juni 2006.

Unga KRIS i Stockholm startade den 11 januari 2006. Man har försökt starta upp två gånger förut, men det har stupat på att man har haft för litet pengar. Det finns nu 40-50 helt nya Unga KRIS:are. Det är en tjej och resten är killar. En person har kommit över från gamla KRIS. Man har en kille med Aspergers problematik som speciellt tas om hand av en av ledarna efter förfrågan från skolan. En praktikant ska komma och jobba på Unga KRIS.

Ledarna ska gå en kurs i ART för att kunna ta hand om folk med problem. Om någon mår för dåligt kan det "smitta av sig".

För att få vara med i ungdomsrådet krävs två månaders absolut drogfrihet och hederlighet. Man vill ha med minst fem ungdomar och max tolv i rådet. Nu har man det ganska stabilt i rådet, men så var det inte i början. Ledarna är bara åhörare i ungdomsrådet.

Rekryteringen av ungdomar har skett på många olika sätt man har hållit föreläsningar, gjort häktesbesök och besökt skolor. En lärare ringde upp efter ett skolbesök av Unga KRIS och bad dem ta hand om en vapenfixerad 15-åring. Samarbetet med SiS däremot blev inte som planerat. Dörrarna var inte öppna, vilket de trott och räknat med. Ledarna räknar med att så småningom fungera som mellanhand till SiS och slussa ungdomarna vidare, men på sikt ska ungdomsrådet klara sig själva. Detta för hållbarheten i framtiden.

Man har många aktiviteter planerade och på gång, t.ex. tillitsläger med samarbetsövningar för att lära sig lösa uppgifter tillsammans som ordnats av en av ledarna i Stockholm, men som berör alla lokalavdelningar inom Unga KRIS. Andra aktiviteter: matkurs, fotbolls-VM, föreläsningar, fiskeutflykt, badutflykt, volleyboll, go-kart, Skansen, brännboll, paintball, visning av kreativt projekt, badminton, besök på Cosmonova, svampplockning, äventyrsbad, bakning, kärlekskurs, bowling, museum, föreläsning om droger, tillverka julkort, föreläsning om konsekvenser av kriminalitet, julshopping och utvärdering av året. De har för lite "personal" för alla dessa uppgifter

och de skulle behöva egna lokaler för Unga KRIS säger ledarna. Det finns en pärm där ungdomarna kan ge feed-back och tala om vad de tyckte om olika föreläsningar osv. och vad de kan dra för nytta av detta för att lägga upp ett program.

För framtiden vill man ha mer samarbete med olika organisationer som till exempel Rädda Barnen. Man utbildar sig och vill ha samarbete med olika institutioner och skapa stora nätverk för hållbarheten i framtiden. Man tar fram ett program, KRIS-programmet.

Ungdomarna som har dykt upp har varit en positiv överraskning. De skärper till sig och de hjälper till. De har redan hunnit göra en hel del tillsammans. Ett problem kan vara att ledarna inte riktigt får vara i fred. Tiden går och man kan bli stressad.

Intervju med Unga KRIS-deltagare i Stockholm

Man 25 år. Intervjuad i juni 2006.

Intervjupersonen har varit med i Unga KRIS i sju månader. Han hade varit på behandlingshem, och på ett möte träffade han en kille från unga KRIS som berättade för honom om deras existens.

Vad hade han för förväntningar? Jo, han ville ha mera ansvar och så blev det också. Han säger att han aldrig har jobbat eller tagit ansvar i hela sitt liv. Han fick också nya vänner.

När han var ny var det lite svårt att ta för sig, för det fanns just ingenting, men man kan få ansvar genom Unga KRIS. Allt har blivit mycket bättre genom att Unga KRIS kommit till i hans liv. Vad har det varit för förändring? Det blir vad man gör det till. **Vill man göra något här så finns all möjlighet.** Han har uppskattat att han har fått vara med på utbildningar och har insett massor.

Det går hela tiden framåt. Han har blivit kontaktperson för flera ungdomar. Unga KRIS har möjlighet att hjälpa till med att få ut ungdomar på jobb och ordna boende.

Samtal med ledare för Unga KRIS, Stockholm 2 oktober 2006.

Ringer upp för att bestämma tid för intervju med två Unga KRIS:are som vi tidigare diskuterat, men ledaren är inte längre ledare och inte heller den andra ledaren som jag tidigare talat med. Hänvisas till en ny ledare som dock känner sig osäker på vem jag är och vad jag vill och hänvisar till projektledaren. Vi bestämmer att jag ska komma till Norrköping där några ungdomar från varje lokalförenings ungdomsråd ska ha möte 13-15 oktober och där lyssna in och försöka få några

intervjuer till stånd. Man måste vara öppen för nya flexibla lösningar.

Norrköping

Besök 23 juni 2006.

Unga KRIS i Norrköping **startade upp den 11 januari 2006**, så man har varit med ända från början. Man har försökt starta upp Unga KRIS tidigare också; man har funderat kring detta i ett och ett halvt år. De har gjort upp struktur och regler, vilket har gjort att de har fått bra respons i kommunen. Ungdomarna behöver en fast struktur. Man hade arbetat med ungdomar i c:a två år innan det blev aktuellt med projektet, så det kom lägligt i tiden. Tidigare gjorde man inte ungdomar till medlemmar utan man fångade bara upp dem i och med att man höll på att utarbeta struktur och regler.

Har projektet stött på några hinder? Nej, tvärtom. Kommunfolk, socialkontor, drogsamordnare osv. har alla varit positiva. Socialnämnden kommer en gång per år för att se vad föreningen gjort, och det passar KRIS utmärkt eftersom man verkligen gör saker.

Man har nu c:a 40 Unga KRIS:are. Omkring 65% killar och 35% tjejer. 16, 17, 18 år är vanliga åldrar. Det är ungefär lika många tjejer som killar i ungdomsrådet. Man har en eller två personer från "gamla" KRIS. Man har inte tidigare arbetat aktivt för att få in nya medlemmar.

Hur tas den första kontakten? Det finns många sätt. KRIS har en hemsida, man får uppdrag från kommunen, socialnämnden, socialsekreterare, föräldrar kan ringa upp. Man har en flickgrupp och en pojkgupp varje höst och vårtermin med fyra ungdomar i varje. Genom KRIS Norrköpings påverkansprogram (ungdomsgrupp) får man automatiskt 16 ungdomar per år. Påverkansprogrammet vänder sig till ungdomar som har ertappats eller befinner sig i riskzonen för att hamna i kriminalitet och/ eller missbruk. Under tio till tolv veckor arbetar man med ungdomarna under strukturerade former för att påverka dem till en mer positiv livssyn. Påverkansprogrammet bygger på mer än de schemalagda träffarna då ungdomarna erbjuds möjlighet att delta i aktiviteter som styrketräning, fotboll, kvinnogrupp m.m. Dessutom har ett stort antal ungdomar fått schemalagda tider med kontaktpersoner i föreningen. Ur programfoldern citerar jag: "Många av oss har egna erfarenheter vad det berör traumatiska upplevelser under uppväxtåren. Vi har alla levt våra liv med kriminalitet och /eller missbruk och vi har lyckats vända dessa destruktiva liv till att göra något kreativt istället. Vi har själva erfarenheten av att göra dessa förändringar i våra liv och vi vill nu att andra ska få samma möjlighet till förändring som vi själva

genomgått. Målet med vårt på-verkansprogram är att måla upp en bild som avskräcker ifrån allt det destruktiva som missbruk och kriminalitet innebär och samtidigt kunna prata om detta i både gruppform och enskilt med varje individ. Vår förhoppning är att vårt förebyggande arbete ska leda till förändringar som gör att dessa ungdomar ska undgå att hamna i liv som är fyllda med destruktivitet, kriminalitet och droger."

En central punkt i påverkansprogrammet är att varje ungdom ska ha en kontaktperson knuten till sig som man kan vända sig till i alla lägen. Inom KRIS Norrköping finns kompetenser som 12-stegsterapeut, behandlingsassistent, familjepedagog fritidsledare m.m.

Man har mycket kontakt med fritidsgårdar och skola. Många med otillräcklig skolgång kan få praktisera på KRIS vissa dagar. Det är godkänt som påverkansprogram från socialsekreterare och föräldrar. Det händer även att de får in nazister som de försöker påverka i en annan riktning. KRIS är ute och marknadsför sig på t.ex. ungdomsmässor där många ungdomsorganisationer varit med. Det har varit en succé. Man informerar på skolor, fritidsgårdar och ungdomsgårdar, man samarbetar och har gemensamma aktiviteter. Inför sommaren finns ett mycket ambitiöst och gediget program framtaget som kallas "Tonårslandet" där olika organisationer i samarbete med Norrköpings kommun, däribland Unga KRIS, erbjuder aktiviteter som fotboll, grillning, badutflykt, resa till Kolmården, brännboll och en stor utomhuskonsert i en suggestiv gammal "ruin". Denna har KRIS varit med om att ställa i ordning för uppträdande och publik. Det vackra Norrköping erbjuder fina möjligheter till friluftsliv vilket också Unga KRIS tagit till vara. Aktiviteterna har redan gett effekt på rekryteringen.

Man hoppas få upp ett samarbete med SiS efter sommaren. Nu har man lagt allt krut på att starta upp ungdomsrådet. Man räknar med att få en bra kontakt med SiS, främst Fornåsa och Lövsta. Två medlemmar i ungdomsrådet är från Lövsta. Samarbete med UNF och NBV kommer också senare, men en av ledarna är ledamot i NBV:s styrelse och har redan hållit föredrag där.

Har det varit några problem med att starta upp Unga KRIS? Ja, i början när det inte fanns några regler och struktur, då den intervjuade ledaren kom in i bilden, var det mycket problem. Det behövdes mycket struktur och regler, efter det började det funka. Det har varit problem med att rekrytera så kallade helt "sociala" ungdomar till rådet. De kanske dricker tre, fyra gånger om året och nu får de plötsligt inte dricka alls. Det kan bli problem. Ungdomsrådet är klart. Det bildades i mars-april och ledaren säger troligtvis att

Unga KRIS kommer att bestå, vad som än händer kring projektfinansieringen.

Samtal med ledare för Unga KRIS, Norrköping 2 oktober 2006.

Ledaren berättar att Unga KRIS har fått egna lokaler i Norrköping, att det ska hållas ett möte i Norrköping 13-15 oktober 2006 och lovar att vidtala några ungdomar i Unga KRIS att ställa upp för en intervju.

Intervjuer med Unga KRIS-deltagare i Norrköping

Man 25 år. Intervjuad oktober 2006.

Intervjupersonen har varit med sedan start. Han har missbrukat i 3 år. Han var på behandlingshem och skulle ut och arbetsträna. Han kände ordföranden och bad att få arbetsträna på KRIS. Han kom in mer och mer, var med på föreläsningar och berättade sin levnadshistoria. Han blev erbjuden plats i rådet när Unga KRIS startade upp och nappade direkt. Han har lärt sig att inte ha så stora förväntningar utan att bygga upp efter hand och inte lita på allt han hör. Han vill att ungdomar över hela världen ska kunna ha det bra utan droger och trivas i samhället, och vill få bort ungdomarna från gatorna.

Han tycker nog att Unga KRIS fortfarande befinner sig på utvecklingsstadiet och att det har gått upp och ner, men nu börjar det hända saker mer och mer. Han skulle önska att fler ungdomar skulle kunna bli anställda och jobba på heltid för då skulle det växa fortare.

Han tyckte kanske i början att ungdomarna inte fick ta tillräckligt med ansvar, men det är bättre nu. I alla aktiviteter finns ett inslag av gemenskap, man gör saker tillsammans, det är viktigt och det gillar han. Han har speciellt uppskattat regionrådsträffarna när det kommer ungdomar från hela landet.

Han tycker det är bra att det finns tjejer också för de tänker litet olika. Det ska vara blandat och det ska vara fifty-fifty.

För intervjupersonen har Unga KRIS inneburit ökad självkänsla, självförtroende och trygghet. Han ser att han klarar av saker och ting och kan ta ansvar. Han har fått vara bland människor som har samma erfarenheter som han själv.

Skillnaden mellan Unga och "gamla" KRIS är att det händer mer, och man får göra mer ungdomsgrejer på Unga KRIS. Det är mer action.

Han ser mycket fram emot att få åka ut till SiS-institutioner. De har blivit kontaktade av Håkanstorp, och med Lövsta har man en bra kontakt. Två medlemmar i Unga KRIS har bott där och man jobbar

på kontakt med Foråsa.

Kvinna 16 år. Intervjuad oktober 2006.

Intervjupersonen har varit med sedan start, men först var hon med i påverkansprogrammet. Nu är det väl allt som allt ett år som hon har haft kontakt med KRIS. Hon bodde på en SiS-institution när hon började på påverkansprogrammet. Hennes pojkvän hade en kontaktperson på KRIS, så hon följde med honom dit.

Hon hade inte så mycket förväntningar, men hon visste att KRIS drivs av människor som själva har haft behov av KRIS, så därför vågade hon gå med. Hon hittade förståelse hos KRIS när hon kom ut i samhället igen. Det var över förväntningarna att folk var så öppna, mycket mer än hon hade trott, så hon blev positivt överraskad. Det var så skönt att inte behöva hålla masken. Man kunde tala öppet med alla och det var sådan stor gemenskap.

Hon vill att Unga KRIS ska växa och bli en stabil underförening till KRIS, och bli mer accepterad av samhället så kommunerna förstår. Det är på gång, men det tar tid.

Den aktivitet hon uppskattade speciellt var tillitslägret i Sundsvall och regionmötena har varit väldigt givande. Ingen aktivitet har varit obehaglig på något sätt.

Det är viktigt att tjejer finns med i KRIS, för missbruk och kriminalitet har ökat drastiskt bland tjejer och de måste ha något de kan relatera till. Tjejer är mer utsatta och råkar lätt in i destruktiva förhållanden. Det är också viktigt att visa att tjejer kan vara kriminella, så man kan åtgärda problemen. Tjejer är inte bara snälla.

När hon flyttade tillbaka hem från institutionen så lämnade hon många kompisar bakom sig och hon började också i en ny skola. Det är lätt att få en fot i varje läger, men där gav KRIS henne ett stort stöd och hon kunde få prata. Vart skulle man ha vänt sig annars? Modern fick se KRIS-loggan och sade :”men du är väl inte kriminell” och här har hon suttit på institution.

I Norrköping har man utökat verksamheten och startar bl.a. ett ungdomscafé.

Man arbetar mycket gentemot skolor och har aktiviteter tillsammans med fritidsgårdar. Unga KRIS arrangerade i sommar en stor konsert/disco. De har ett eget band.

De genomför programverksamhet.

Uppsala.

Besök 12 juni 2006.

Unga KRIS Uppsala **startade 11 januari 2006.** Man har inte tidigare gjort några försök att starta upp ett Unga KRIS. Man startade alltså från noll och har nu tio medlemmar; sju killar och tre tjejer. Från "gamla"

KRIS har cirka fem personer överförs till Unga KRIS.

Hur har man då försökt rekrytera ungdomar till Unga KRIS? Man har varit i lokalteve, någon känner någon osv. Det händer också att ungdomar bara kommer inknallande och frågar lite om ditten och datten.

De försöker nu rekrytera fler ungdomar och vet ännu inte vad som funkar och vad som inte gör det.

Uppsalaavdelningen upplever det som problematiskt att administrationen centralt på KRIS i Stockholm är luddig. Det är för mycket hopblandat med ”gamla” KRIS. Det skulle bli tydligare om man skilde gamla och unga KRIS åt. Det skulle också vara bra att ha en person som endast ägnade sig åt att administrera Unga KRIS, som helt enkelt hade mer tid för dem.

Vad **hållbarheten för framtiden** beträffar är det personalen som arbetar i projektet som planerar hur det ska bli hållbart. Ungdomsråden kan ge förslag. Man planerar för eftervård och stödboende.

Det har gått bra att bilda ungdomsråden. Det har inte varit svårt att hitta personer, det finns ett stort intresse för att få vara med. Intresset växer även hos dem som befinner sig litet utanför, de skulle vilja engagera sig litet mer.

Hur rekryterar man då till rådet? Man väljer enligt de regler man har för att få vara med i rådet, nämligen att ungdomarna ska ha varit drogfria och brottsfria i minst tre månader och så måste man ha ett **verkligt intresse** för rådets arbete och inte bara se det som ett sätt att få vara med på olika saker. En av ledarna rekryterades genom att han fick praktik från det behandlingshem han befann sig på när KRIS var nystartat. Han blev kvar i 6 månader och testade sedan IT och litet annat och blev sedan erbjuden att vara med och starta upp Unga KRIS i Uppsala.

Man har ett bra samarbete med SiS. Man åker på besök till Sundbo och samarbetet är verkligen bra. Sundbo rekryterar över hela landet, och man vill från Unga KRIS i Uppsala informera om att KRIS finns över hela landet även om Unga KRIS ännu inte startat upp just på den egna orten.

Man informerar också en del på häkten, men inte så ofta eftersom de som sitter i häkte ofta är äldre än Unga KRIS målgrupp.

Skolor kan ta kontakt och vilja ha föreläsningar eller temadagar med Unga KRIS, men det är skolorna själva som får ta kontakten.

Vad de olika aktiviteterna beträffar, t.ex. laser-game, go-kart och grillfester, har man sett en tendens att de i rådet som inte riktigt vågat ta plats och öppna sig har haft lättare för detta efter att ha deltagit i aktiviteter.

Man planerar ett antal föreläsningar för

ungdomsledare.

Vad de lokala målen beträffar så skulle man behöva en ny lokal. Den nuvarande är onekligen både liten och dåligt ventilerad; i somras var det stekhet. Många tycker att det vore trevligt med en gemensam lokal med ”gamla” KRIS, fast kanske litet åtskilda åt. Kanske ”gammelkrisarna” tycker att ungdomarna är för flamsiga och störande, men man kunde ta hjälp från de vuxna och de kunde visa sig intresserade av vad ungdomarna håller på med.

Förhoppningar inför framtiden är en fortsatt hållbar verksamhet och att ungdomarna ska se en attraktion i att vara hos Unga KRIS.

Vad är ett bra mått på att Unga KRIS lyckats? ”Att en ungdom kommer in och vill delta. Även om det bara är en.” Hur vet man att en person har lyckats? ”Man ser att en person mår bra och man får en känsla av att han är drogfri och brottsfri.”

Man avvisar inte dem som återfallit, men man får inte vara ”påtaend” i lokalen. Man kan dock prata om återfall och få hjälp. En av ledarna säger att han vet att KRIS är en bra verksamhet, för han vet vad han har fått och han stannar kvar. Enligt honom är största drivkraften till kriminalitet **rädslan för att bli bortstött**. Man har dålig självkänsla och längtar efter gemenskap och kärlek. Man kan tänka :”Han har så mycket. Varför ska inte jag ta hälften?”

Intervjuer med Unga KRIS-deltagare i Uppsala.

Man 21 år. Intervjuad juni 2006.

Intervjupersonen har varit med i Unga KRIS ända från början. Han hade just inga förväntningar. Han hade inte klarat av att gå i skolan. Det hade aldrig funkat, inte sedan dagis. Han tycker att det är bra att han nu får lite kortare kurser inom KRIS utbildningsprogram. Det blev bra på Unga KRIS. Allt blev liksom annorlunda, det föll på plats. Rent socialt blev det bättre. Det var nog den största biten, men han har fortfarande lite problem där.

Nu är det mycket aktiviteter planerade och vissa datum är satta. Det känns bra. Det måste finnas struktur. Det ska inte bara vara en massa frågor och idéer som tidigare, utan det börjar falla på plats, även administrativt. Det börjar ”sätta” sig.

Kvinna 20 år. Intervjuad juni 2006.

Har varit med i ”gamla” KRIS i två år och har arbetat och arbetar där, men ska nu in mera i ungdomsrådet.

Hon veta att KRIS fanns genom Anonyma narkomaner fick .

Hon kände att där skulle hon kunna känna sig trygg.

Och så blev det också. Hon fick lära känna många bra människor.

Önskar hon sig några förändringar? Det skulle behövas mer arbetsork. Det ska gå snabbare att förändra. De måste få in flera ungdomar. Lokalen är för trång och det är för dålig luft. Det finns inget riktigt kontor och det tar för lång tid för vissa att få saker och ting gjorda.

Hon uppskattar de flesta av aktiviteterna för att man gör det tillsammans, men det är viktigt att alla ska få vara med och bestämma vad det blir för aktiviteter.

Vad är det för skillnad mellan Unga KRIS och "gamla" KRIS? Tja, att de är yngre. Det kan bli litet för uppdelat ibland och man skulle kunna fläta ihop vissa aktiviteter för gemenskapens skull, men andra är bra om det bara är unga som gör.

Intervjupersonen skulle vilja ha flera föreläsningar om saker som är allmänt intressanta, men man måste se till alla medlemmars bästa och inte bara ta med det som vissa tycker är intressant. Ingen aktivitet har känts obehaglig på något sätt och intervjupersonen tyckte att det var en bra fråga att ställa. Hon ser nu fram emot att åka på tillitsläger mellan 11 och 13 juli.

Uppsala.

Besök 28 juli 2006.

Man har nu mellan 17 och 20 Unga KRIS:are. Det är ungefär fifty- fifty mellan tjejer och killar, men man tror att det kommer att bli en viss övervikt av killar.

Man har haft större krav på dem som sitter i ungdomsrådet än på "vanliga" unga KRIS:are. Detta har medfört att några har fallit ifrån och några nya har kommit till. Sommaren upplevs som en extra svår tid med många frestelser och så. T.ex. om man knarkar medför det att man inte har någonstans att bo, men det är ju inget problem på sommaren när man kan sova ute... På vintern går man i ide och är lugnare.

Man har kontakt med en del ungdomsgårdar, men de har inte heller så många nu under sommaren. Uppsala är den av lokalavdelningarna som verkligen har samarbete med SiS; på Sundbo. De har haft aktiviteter där och till och med sovit över, och det är någonting mycket ovanligt.

Om någon får ett återfall i Uppsalaföreningen så försöker man hjälpa till så att de får behandling. I Stockholm kan de ställa högre krav, för de är fler.

Tillitslägret var mycket lyckat. Det var ju litet olika viljor, så är det ju alltid, men något bråk blev det inte.

Intervjuer med Unga KRIS-deltagare i Uppsala.

Kvinna 22 år. Intervjuad juli 2006.

Intervjupersonen har varit med i Unga KRIS i fyra månader. Hon kom i kontakt med Unga KRIS i och med att hon var med i en självhjälsgrupp kring alkohol och droger. Hon har också vänner som jobbar på KRIS.

Vad hade hon för förväntningar när hon gick med i Unga KRIS? Ja, hon gick mest med för att stödja och hjälpa; hjälpa vänner osv. för hon har sedan länge tagit tag i sina problem med kriminalitet och droger, så det var inte för att komma ut i samhället igen som hon gick med. Hon hade redan ett liv. Hon hade hoppats kunna hjälpa andra ungdomar, men har väl inte just sett så mycket av det hon hoppats på, men å andra sidan har hon inte varit med på så många aktiviteter än så länge. Hon hade kanske hoppats att det hade hänt mer, men det är ju sommar och då ligger mycket nere. Intervjupersonen är inte heller så aktiv i KRIS. Det är inte hennes liv längre. Hon har funnit en annan väg och hon får hjälp.

Två manliga Unga KRIS: are var vidtalade för intervju, men de fick bägge problem med sina fäder och kunde inte komma, men en liten **improviserad intervju kring om det var något speciellt med att vara kvinna i Unga KRIS** kom tillstånd **med två unga kvinnor, 20 och 22 år gamla.**

Ja, det var stor skillnad mellan att vara kille eller tjej svarade de bägge två. Städningen utförs ofta av kvinnorna och de förväntas också pyssla och göra det mysigt.

Männen vill ha sista ordet, men kvinnorna på KRIS är starka kvinnor, så det blir ju ofta konflikter. Männen mer "flyger iväg" och är "latare." Kvinnorna får ta mer ansvar att hålla i trådarna. Kvinnorna håller ihop det hela. Det kan vara en del av **hållbarheten för framtiden;** att det finns kvinnor.

Ingen av de bägge kvinnorna har upplevt alltför närgångna ovälkomna uppvaktningar från de manliga KRIS-medlemmarna.

Uppsala sommaren 2006

Unga KRIS har deltagit som arbetskraft i årets Reggaeafestival i Uppsala.

De anordnade också en egen drogfri konsert i stadsparken, öppen för allmänheten.

Unga KRIS arrangerade också bland annat svetthydda utanför SiS institution så att ungdomarna där hade möjlighet att vara med. Innebandy är en annan aktivitet som man haft tillsammans med ungdomar på SiS.

Intervju med Unga KRIS-deltagare i Uppsala.

Man 19 år. Intervjuad oktober 2006.

Intervjupersonen har varit med i Unga KRIS i fyra

månader. Han blev tipsad av en bekant och provade på och blev kvar för det kändes bara så rätt. Han hade inga särskilda förväntningar, han visste inte ens vad det var. Gick litet per automatik dit igen för det gick att prata med folk. De har varit med i liknande situationer. Han började skaffa sig vänner som varit i samma situation, ett helt nytt kamratnätverk. Innan hade han inga vänner som inte drogade eller satt på kåken. Han kände sig välkommen och att de gillade honom för den människa han är, en vän. Det blev en slags familjekänsla. Han blev inte dömd efter sitt rykte. Han ska praktisera där. Utan KRIS hade han gått tillbaka till sina gamla vänner. Han vet ju hur man "gör" bland missbrukare. Han kom ut från behandling, och bättre respons än från KRIS har han aldrig fått. Han var elva år när han började med droger och 13 år vid den första behandlingsomgången. Han har alltid återgått till det gamla umgänget, för han har inte haft något annat. Umgänget är mycket viktigt, påpekar han. På KRIS finns det stöd 24 timmar om dygnet och gemenskap med folk som vet vad det handlar om. Han är nästan säker på att om han inte haft KRIS så skulle han suttit i fängelse eller hållit på med droger. Han har ett "psykiskt" drogsug varje dag. Tidigare dränkte han sina känslor, men han kan ta det nu. Han blir starkare och starkare. Fadern var missbrukare och kontakten är bruten. Intervjupersonen har känt att han inte har haft någon identitet. "Sociala" ungdomar och kriminella ungdomar lever i olika världar, och han har varit i båda. Genom KRIS får man hjälp att komma in i samhället. Man kan få muckhämtning och hjälp med bostad och jobb, men *viljan* att sluta måste man ha själv.

Önskar han några förändringar inom Unga KRIS? De håller på med det. Bollar med idéer under regionmötena. Man ska öka antalet medlemmar och ut och informera, för alla vet inte vad det är. Intervjupersonen vill komma ut så mycket som möjligt på skolor och informera.

Det finns ingen aktivitet han inte gillat. Han ser fram mot alla. Tillitslägret var en guldsak. Det är bra att det är blandat killar och tjejer för det är så många tjejer som håller på med brott och missbrukar. Tidigare såg han tjejer mer som objekt, men nu kan han också se dem som vänner.

Hur ska Unga KRIS bli hållbart för framtiden? Man måste ha en fast struktur och alla måste sträva åt samma håll. Kommunikationen är viktig och att hela tiden tänka på att föra ut information om Unga KRIS så ungdomar får veta att de finns. Hela tiden synas i radio, teve och tidningar.

Örebro.

Besök 8 juni 2006.

Unga KRIS Örebro **startade upp den sjätte april 2006**. Det fanns inte några medlemmar som tidigare tillhört "gamla" KRIS som hade rätt ålder för att föras över till Unga KRIS.

Man hade gjort tidigare försök att starta upp ett Unga KRIS, men upplevde att myndigheterna hade stoppat försöket genom att inte vara samarbetsvilliga. Ett utpräglat revirtänkande försvårade det hela.

När man startade upp i april hade man inte några ungdomar, men redan två månader senare var 17 ungdomar med i Unga KRIS. Åldern varierade mellan 15 och 25 år. Majoriteten var mellan 20 och 25 år och det var hälften tjejer och hälften killar.

Ledaren för lokalavdelningen gör klart för ungdomarna vilka regler som gäller och sår bara några frön, enligt egen utsaga, sen är det upp till ungdomarna själva att ta beslut och ansvar för om man vill gå med i Unga KRIS eller inte. Ledaren bjuder mycket på sig själv och berättar hur saker och ting hängit ihop för henne och om sitt förflutna. Är ungdomarna till exempel vrånga och sura uppför hon sig likadant för att göra dem medvetna om vilken effekt det får på andra människor.

Ungdomarna ska uppnå vissa mål: de ska vara nyktra, drogfria och inte ägna sig åt kriminalitet. Enligt ledaren är det viktigaste att ungdomarna med en gång får veta vilka regler som gäller och att det är **deras ansvar** att veta vad de vill göra och ta beslut. De ska själva komma med förslag. Reglerna kan upplevas som stränga, vilket gör att vissa ungdomar tvekar inför att gå med i Unga KRIS eller hoppar av när de varit med ett tag. Tänk att inte få ta sig en öl fast det är sommarvarmt... Detta kan leda vidare och upplevas som stora problem.

Man har även ungdomar med diagnoser som ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) och Asperger. Man vill också ha med helt "sociala" ungdomar, dvs. som inte har ägnat sig åt missbruk eller kriminalitet tidigare, men enligt ledaren kan det ligga många problem bakom ändå.

För att få kontakt med ungdomar har man till exempel ett internetcafé i föreningens lokaler, man är ute och talar på behandlingshem och NA och AA möten där man berättar om egna erfarenheter och hur man själv kommit tillrätta med sina problem. Intresserade ungdomar inbjuds till nästa aktivitet inom Unga KRIS.

Vad beträffar **framtiden och hållbarheten** ser ledaren för Örebro lokalavdelning att man ska ned i åldrarna vad beträffar ledarna för lokalavdelningarna

generellt, och att det är dags för ungdomarna att ta över när avdelningen har varit igång i ett år. Varje lokalavdelning har från början haft två ledare just med tanke på hållbarheten om något skulle hända med den ene av dem, vilket blev fallet i Örebro där en av ledarna fick ett återfall. Just nu är han inte så stabil och inte deltar därför i verksamheten.

Man bildade ett Unga KRIS råd i maj.

Ungdomsrådet fungerar bra sedan man fått en fast struktur. Det fungerade inte bra när man hade en lösare struktur. Enligt ledaren gäller det att ha en så fast struktur att den helt enkelt är **statisk**. Det är alltid samma dag och samma tid som gäller på träffarna, precis som det är ordnat på AA och NA. Man träffas var tredje vecka.

Det är uppskattat att få sitta med i rådet och få vara delaktig i beslut och känna ansvar. Nya medlemmar är välkomna att vara med på mötena. Unga KRIS-rådet ska värna om **stabiliteten** i framtiden.

Man har fått ett fordon sponsrat, fasta tider för bowling och i bollhall och subventioner i en kraftklubb. Unga KRIS i Örebro har mycket trevliga och luftiga lokaler med lugnt och trevligt läge, egen uteplats och "sponsrade" bakverk från ett kondis runt hörnet. Ett ställe man säkerligen gärna tar sig en sväng förbi.

Samtal med ledaren för Unga KRIS Örebro 7 sept. 2006.

Ledaren håller på att skola in två nya Unga Krisare som ska ta över efter henne. Hon är mycket förhoppningsfull och säger att Unga KRIS Örebro med denna nya ledning kommer att hålla även om själva projektet inte skulle fortgå. Ledaren kommer att finnas med i bakgrunden, men har andra planer för arbete. Samtalet avslutas då man väntar samtal från SiS kring samarbete.

Intervjuer med Unga KRIS-deltagare i Örebro.

Kvinna 25 år. Intervjuad september 2006.

Intervjupersonen har varit med i Unga KRIS sedan det startade, men kommer inte på rak arm på när det var. Hon säger sig ha en mycket dålig tidsuppfattning överhuvudtaget.

Det var ledaren för Unga KRIS som tipsade henne om att de fanns. Hon trodde att intervjupersonen skulle kunna passa in och kanske vara lämplig för att vara med i styrelsen så småningom. De kände varandra sedan tidigare genom att de avtjänat fängelsestraff samtidigt, och senare hade deras vägar korsats i sociala sammanhang.

Intervjupersonen vågade inte ha några förväntningar för hon var rädd för att bli besviken, men det blev bättre än hon tänkt sig.

Hon sade sig vara mycket förtjust i tillitsövningen som hölls i Sundsvall. Det var fint att se sammanhållningen; hur alla strävade åt samma håll.

På frågan om det är någon förändring hon skulle önska inom Unga KRIS säger hon, efter en rejäl tankepaus, att det i så fall skulle vara att det inte var så mycket prat utan att det hände litet mer.

Hon har uppskattat alla aktiviteter hon har varit med på, men speciellt tillitsträningen i Sundsvall. Den var bäst.

Är det något speciellt med att vara tjej i Unga KRIS? Nej, det tycker hon inte för de hade varit i majoritet redan från början.

Intervjupersonen oroar sig nu för att hon snart fyller 26 år och uppnår en ålder då hon inte får vara med längre i Unga KRIS. Hon känner att hon har mer att ge och mer att ta emot, och, som hon säger, hon är egentligen inte så gammal.

Kvinna 25 år. Intervjuad september 2006.

Intervjupersonen har varit med i Unga KRIS sedan början av juni. Hon fick veta om Unga KRIS genom ledaren, men vill inte närmare gå in på under vilka omständigheter eller i vilket sammanhang.

Hon visste ingenting om Unga KRIS och hade inga förväntningar. Hon var nyinflyttad i stan och tyckte det kunde vara ett bra sätt att få nya kompisar och träffa ungdomar med ungefär samma bakgrund som hon själv. Ungdomar som var på väg åt fel håll. Kanske kunde hon hjälpa till.

Var det något som var annorlunda än hon tänkt sig? Det var väl i så fall att det inte riktigt kommit igång än, men sedan hon varit med om ett regionrådsmöte känner hon sig entusiastisk och tycker det ser riktigt lovande ut. Det verkar jättekul och hon tror på detta.

Skulle hon önska någon förändring? Det skulle i så fall vara att de kom ut ordentligt, framförallt på SiS-institutionerna, men allt detta är ju på gång.

Av de aktiviteter intervjupersonen varit med på var regionmötet det allra bästa. Att få träffa dessa eldsjälar och lära sig saker. Det gav inspiration till nya idéer.

Det är inga problem med att vara tjej inom Unga KRIS. De är många tjejer och det funkar jättebra. De hörs mycket och de får ta plats. Så var det inte i skolan.

På frågan "Vad har Unga KRIS betytt för dig"? svarar hon att hon har fått fler personliga kontakter. Hon har fått vänner och ett nytt umgänge. Ett umgänge som är drogfritt och

krimfritt. Hon längtar inte tillbaka till umgänget

hon hade innan hon flyttade till Örebro.

Man har bytt ledare i Örebro. Den tidigare ledaren jobbar också med Unga KRIS, framförallt med programverksamheten. Man har tagit över gymmet och gjort om det till en Unga KRIS-lokal där ungdomar kan träffas och ha gruppverksamhet.

Eskilstuna

Besök 18 oktober 2006.

I Eskilstuna har man haft ungdomsverksamhet under år 2005, och i **maj 2006** tog man sig in i projektet. "Gamla" KRIS startades 24 november 2004 när några av de nuvarande medlemmarna satt inne och planerade det hela, och 12 februari fick man tag i en lokal.

Man har tidigare sökt medel från Arvsfonden för att starta upp en ungdomsverksamhet, men fått nej. Nu har man fått ta del av utbildningar och aktiviteter från Stockholm. Bl.a. har nio ungdomar genomgått ART-utbildning (Aggression Replacement Treatment). Alla ungdomar är välkomna till Unga KRIS, även i preventivt syfte. Man hade nu 26 ungdomar, varav c:a 30% tjejer. Ungdomarna kan ha föräldrar som suttit inne och/eller knarkat och befinna sig i riskzonen. Fröstunaskolan, en "stökig" skola, har tillfrågat Unga KRIS om de vill hålla i kill- och tjejgrupper, men det finns ingen lämplig kvinna för tillfället. Unga KRIS fungerar lite som en fritidsgård. Kommunen har dragit in, så det finns ingen. Man anser att det viktigaste med verksamheten är att man kan erbjuda en alternativ sysselsättning helger och kvällar. Det ska vara drogfrött och ungdomarna ska bort från gatorna och känna trygghet genom allmänt stöd från lugna och drogfröia ungdomar. Skötsamma får ofta en tontstämpel, men Unga KRIS ska visa upp sig utåt och visa att det är coolt att vara nykter.

Man har ansträngd ekonomi just nu och är i behov av sponsring för man vill ha in fler ungdomar. Man samarbetar med NVB (Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet) i form av studiecirklar. Man är ute i skolorna och informerar både om unga och "gamla" KRIS. Merparten av ungdomarna var med i "gamla" KRIS från början och har nu gått över till Unga KRIS. Håkanstorp (SiS- institution) har hört av sig om samarbete. Unga KRIS anser sig inte ha kommit så långt än, men ett samarbete är tänkbart i framtiden.

Inför framtiden ser man vikten av ett aktivt ungdomsråd med aktiva ungdomar. De ska känna att de gör viktiga saker och belönas för detta genom att få genomföra roliga aktiviteter. De ska också få utbildning för att skaffa sig kompetens för att ta emot flera ungdomar inom påverkansprogrammet, vilket

kan innehålla moment som att besöka en långtidsdömd fånge. Många ungdomar har en föreställning om att det skulle vara coolt och häftigt att sitta i fängelse. En långtidsdömd fånge kan berätta mycket om att så inte är fallet. Det kan också vara besök på ett sjukhus där man talar om våldets inverkan på människokroppens olika organ och funktioner.

Intervjuer med Unga KRIS- deltagare i Eskilstuna

Kvinna 17 år. Intervjuad oktober 2006.

Intervjupersonen har varit med sedan starten i maj 2006. 2005 var hon praktikant en månad på KRIS och fortsatte sedan att gå på ungdomskvällarna. När Unga KRIS startade var det en självklarhet att gå med som medlem. Hon hade inga speciella förväntningar, hon gick ju direkt över från "gamla" KRIS. Den enda skillnaden tycker hon är att ungdomsrådet finns. Det är bra att ungdomarna själva är med och påverkar vad som ska hända. Allt är fortfarande ganska nytt, som påverkansprogrammet t.ex., men hon tror att Unga KRIS blir bättre än "gamla" KRIS.

De som gått ART fick en resa till Skara sommarland som en slags belöning. Det var mycket uppskattat.

Det är inte något speciellt med att vara tjej på Unga KRIS, man får inte någon speciell behandling.

Vad har Unga KRIS betytt för henne? Det har varit ett stort stöd. Från att ha varit inne på fel väg har hon backat tillbaka och valt rätt väg.

Man 16 år. Intervjuad oktober 2006.

Intervjupersonen har varit med i "gamla" KRIS sedan det började, och när Unga KRIS startade gick han över dit för det passade bättre. Han hade inte några speciella förväntningar på Unga KRIS utan tog det som det kom, men det blev roligare när alla inte var så gamla, fast det var inget som blev direkt annorlunda. Skulle han vilja att det blev några förändringar? Nej, allt är bra. Kanske litet flera rådsmedlemmar.

Intervjupersonen tycker att tillitslägret i Sundsvall var speciellt bra. Nu i vinter ska de åka upp till fjällen, och det ser han fram mot. Det är finns inte någon aktivitet han inte har gillat. Man planerar och gör det som alla tycker om.

Vad har Unga KRIS betytt för honom? Han har lärt sig att inte hålla på med brott. Han hade kanske varit inne på helt andra spår om han inte börjat här.

Han tycker det är helt okej med tjejer inom KRIS. Det skulle vara kul om det fanns fler.

Gävle

Besök 17 oktober 2006.

Unga KRIS i Gävle startade i **september 2006**. Man har inte försökt starta upp tidigare, men har haft lite ungdomsverksamhet, men det rann ut i sanden. Projektledaren och projektkoordinatorn för Unga KRIS kom och besökte dem och lade fram idén att de skulle vara med. Man tog upp detta till beslut i styrelsen och det beslutades att man skulle starta upp.

Man har nu 8 ungdomar: 6 killar och 2 tjejer. Ungdomarna rekryteras genom personlig kontakt. Man siktar på kvalitet och inte kvantitet och vill inte ha för många i början. Man kräver tre månaders drogfrihet och hederlighet. Ledaren reser runt mycket med socialtjänst och institutionsföreståndare. Man sår lite frön. Det är hög återfallsfrekvens för SiS-institutionerna, 60- 90%. Man har muckhämtning och ska ha maddrar och faddrar, precis som i "gamla" KRIS.

Man har en killgrupp där man bl.a. målar graffiti en gång i veckan, och kommer så småningom ha en utställning. Man målar även om ett rum i "gamla" KRIS lokaler som Unga KRIS ska få hålla till i. Man vill ha in föreläsare i t.ex. kost och träning och man skulle gärna ge sig iväg på någon resa tillsammans, kanske någon utställning kring graffiti.

Ledarna anser att det viktigaste för ungdomarna är att de får ett samspel med vuxna. Ungdomar i dag är mycket utsatta. Det finns inte så mycket för dem att göra. Det är de vuxna som bestämmer vad de ska göra, men man måste bygga upp tilliten genom att göra saker tillsammans. Ungdomarna ska komma med egna förslag. Hos Unga KRIS utgår man från ungdomarnas egen vilja, men ungdomarna får inte ta beslut. Det gör styrelsen.

Ledarna behöver utbildning i Påverkansprogrammet, ART, coaching och ledarutbildning, och så småningom ska även de i Unga rådet få utbildning för att kunna gå in på institutioner tillsammans med vuxna. De samlar nu information om hur andra KRIS-centra jobbar för att få idéer om hur de ska gå vidare. Även "gamla" KRIS är nytt i Gävle. Det startade i februari 2006.

Verksamheten i framtiden ska bygga på kvalitet. När olika institutioner osv. ser att det funkar så får de fler uppgifter, och i och med det också ekonomi när de får in uppdrag. Man bygger upp ett kontaktnät för Unga KRIS och kvalitetstanken innebär också för ungdomarnas del att det inte ska bli det eviga sveket som det ofta blir.

Intervjuer med Unga KRIS-deltagare i Gävle

Man 16 år. Intervjuad oktober 2006.

Intervjupersonen har aldrig drogat. Han fick kontakt

med Unga KRIS genom släkt och gick med från start när målargruppen startade upp. Hans förväntningar var att få måla och att få en vänskap med andra ungdomar som hade andra typer av problem som droger och alkohol. Det var kul att starta upp, och sedan när rådet bildades så flöt han med. De har inte hunnit med så många aktiviteter än, men han skulle önska att Unga KRIS fick en större lokal, så att de kunde vara mer för sig själva.

Han tycker det är bra att det finns både killar och tjejer så man får veta hur bägge tänker och tycker. Man kan jämföra om man har olika förslag på aktiviteter, eller också kan killar göra en sak och tjejer en annan eller också kan man göra något helt annat gemensamt.

Det har varit skönt att kunna jobba lagligt med målningen. Tidigare var han ute efter spänning och att kunna skryta för kompisarna.

Man 16 år. Intervjuad oktober 2006.

Intervjupersonen har varit med sedan start och fick kontakt genom bekanta. Han har haft allvarliga alkoholproblem, men nu sedan han har gått med i Unga KRIS och kommit in i målargruppen så har han något som betyder något för honom, och då har han kunnat låta bli att dricka på senare tid. Han har också fått ett nytt kompisgäng som han kan gå på fester med, men då dricker han inte för det gör inte de heller.

Vad han tidigare gillade med den olagliga graffiti målningen var spänningen; att tänja på gränserna. Man skulle bevisa något för sig själv. Man räknade ut hur nära polisen kunde komma innan man måste springa.

Han tycker det är kul med regionmöten och att få höra hur ungdomarna har det i andra Unga KRIS-avdelningar, och han hoppas att det ska starta upp fler lokala Unga KRIS.

Han tycker det är bra att det finns tjejer i Unga KRIS för om man till exempel ska ut på institutioner och kanske prata med tjejer så är det lättare för en tjej att ta kontakt.

UngaKRIS. Regionmöten. April 2006.

Ledarna för lokalavdelningarna i Stockholm, Örebro, Norrköping och Uppsala presenterade sig för varandra. Man diskuterade bl.a. vilka aktiviteter ungdomslägren ska innehålla. Äventyr och samarbetsövningar var samtliga överens om.

Den ekonomiska "byråkratin" upplevdes som besvärlig. Ledarna vill inte lägga en massa energi på ekonomin utan på ungdomarna.

Från Maria pool kom ett förslag att erbjuda Unga KRIS istället för LVU (Lagen om vård av unga). Man

talkar om olika typer av samarbete, bla. med SiS. Det går framåt. Man arbetar på en folder med upplysningar om Unga KRIS.

Intervju med projektledaren för Unga KRIS.

April 2006.

Det ska göras en folder om Unga KRIS för myndigheter och föräldrar och flyers och affischer riktade till ungdomar. Projektledaren har presenterat Unga KRIS vid ett stort möte med 12 institutionschefer från olika SiS-institutioner och har träffat Ewa Persson Göransson, SiS generaldirektör, som också leder referensgruppen som Unga KRIS deltar i. Man har också kontakt med SiS regionsamordnare och projektledaren i MVG (Motverka Våld & Gång), ett projekt som går ut på att prova en förstärkt vårdkedja. Projektledaren och projektkoordinatören representerar Unga KRIS i projektets referensgrupp.

September 2006.

Eldsjälar från Unga KRIS lokalföreningar samlades för att gemensamt lägga grunden till en stabil styrelse inom Unga KRIS. Där bestämdes bla.

- Drogfrihet, nykterhet och hederlighet gäller för alla deltagare
- Tystnadsplikt gäller privata angelägenheter och projekt i utvecklingsfasen såvida något annat inte bestämts
- Man ska visa respekt och hänsyn gentemot de andra rådsmedlemmarna
- Den som avstår från fler än två möten utan godkänd anledning stängs av tillsvidare. Om någon inte har möjlighet att delta bör denne meddela sin lokalförening eller projektledare i god tid.
- Preliminär dagordning ska skickas ut till respektive lokalförening senast två veckor före nästkommande möte. En vecka före mötet ska slutgiltig dagordning godkännas.

Hur man får Unga KRIS hållbart

- * Kommunikation är A och O här. Alla problem som uppstår måste kunna tas upp och diskuteras. Det är även viktigt med kommunikation mellan lokalföreningar.
- Nya medlemmar värvas genom att man är ute och visar sig. Att man visar sig ger även Unga KRIS en förstärkt identitet och förbättrad självkänsla för medlemmarna vilket hjälper till att hålla föreningen stabil.

En hemsida för Unga KRIS arbetas på. Den vänder sig

både till ungdomar och makthavare.

Okt. 2006.

Man diskuterade bl.a. att man får olika roller beroende på vilken typ av uppdrag man får.

Hur självständigt ska egentligen Unga KRIS vara från "gamla" KRIS? Unga KRIS är en del av KRIS och är bara ett råd än så länge, men man arbetar på en speciell hemsida för ungdomar med lämpliga aktiviteter.

Man planerar en vinterresa för att alla ska få tillfälle att lära känna varandra. Råden har inte varit så stabila.

Örebro var inte med denna gång för man skulle få ungdomar från SiS på besök.

Ungdomarna har själva bett om hjälp med utbildning i mötesteknik m.m.

I regionrådet finns 2 representanter från varje Unga KRIS-råd (summa 12st).

RESULTAT och ANALYS med utgångspunkt från Arvsfondens tre frågeställningar.

Hur upplever ungdomarna de insatser som görs?

Citat ur intervjuerna med Unga KRIS-deltagare:

”Det blev bra på Unga KRIS. Allt blev liksom annorlunda. Det föll på plats”, säger en intervjuperson. Man kan **känna sig trygg** och lära känna många bra människor. Människor som har en bakgrund liknande ens egen och som förstår vad det handlar om och **inte dömer**. Det finns en **sammanhållning**. En intervjuperson säger att hon uppskattar de flesta aktiviteterna, för att man **gör dem tillsammans**. Det är viktigt att alla får vara med och bestämma. Man får vänner och ett nytt umgänge. **Ett umgänge som är drogfritt och krimfritt**. En annan person säger att det har betytt att han har fått **ökat självförtroende och självkänsla**. Han känner trygghet i Unga KRIS och har sett att han **kan klara av saker och att ta ansvar**. Det har betytt mycket att ha fått vara bland människor som har liknande erfarenheter som han. En annan ungdom berättar att han just kommit ut från en SiS-institution när han fick kontakt med Unga KRIS. Han hittade **förståelse** där och blev positivt överraskad av att **folk var så öppna. Man behövde inte hålla masken. Gemenskapen var ett stort stöd**. Han hade tidigare inga vänner som inte drogade och inte höll på med kriminalitet. Det blev en **familjekänsla** hos Unga KRIS. Man blev **inte uppskattad efter sitt rykte**. En annan intervjuperson som varit storkonsument av alkohol sade att han inte dricker längre för nu har han något som **betyder något för honom**. En annan ungdom som i det stora hela var belåten med Unga KRIS var dock otålig för han tyckte inte att han fått ta tillräckligt med ansvar, men han sa litet overseende att det hela var ju fortfarande på utvecklingsstadiet så han litade på att det skulle hända mer och mer saker och att han skulle få mer och mer ansvar.

Vad ungdomarna framförallt tycks uppskatta hos Unga KRIS är känslan av gemenskap, samhörighet och trygghet. Att kunna prata öppet, inte behöva hålla masken och bli förstådd av människor med liknande bakgrund. En säger rent ut att det blev en familjekänsla hos KRIS. Kanske vågar man sig på att här ana en brist på omsorg, förståelse och acceptans från uppväxten, som här delvis tillfredsställs. Detta har även stärkt självkänslan och självförtroendet.

Många tar också i intervjuerna upp att de genom Unga KRIS har fått en helt ny typ av umgänge. Innan

hade de kanske inte umgått med någon som inte höll på med kriminalitet och droger.

Vilka framkomliga vägar finner projektet och vilka hinder stöter det på?

Framkomliga vägar:

- Lätt att få tag i ungdomar som är villiga att engagera sig i ungdomsråden.
- God tillgång på verkliga ”eldsjälar”, vilket krävs för framgång i detta projekt. Klienterna är vana vid att bli svikna och ställer stora krav på ledarna för lokalavdelningarna.
- Ledare som identifikationsobjekt
- Gå ned i åldrarna och låta ungdomarna ta över ledarskapet under de äldres uppsikt för att säkra hållbarheten inför framtiden. Det krävs ett aktivt råd. Ungdomarna får bestämma och göra vad de vill. De belönas för de gör **viktiga** saker.
- Fasta, nästan statiska, strukturer. Samma dag, samma tid för möten. Har man avstått från fler än två möten utan godkänd anledning stängs man av tillsvidare. Närvaroplikt.
- Unga KRIS-rådet ska stå för stabiliteten i framtiden. Man ska gemensamt lägga grunden till att få fram en stabil styrelse inom Unga KRIS.
- Viktigt med kommunikation mellan lokalavdelningarna. Alla problem som uppstår måste kunna tas upp och diskuteras.
- Nya medlemmar värvas genom att man är ute och visar upp sig. Det ger även Unga KRIS en förstärkt identitet och förbättrad självkänsla för medlemmarna, vilket hjälper till att hålla föreningen stabil.
- Man har ett bra samarbete med SiS. Ungdomarna ser fram emot dessa kontakter.
- Samarbete med ungdomsgårdar, behandlingshem, NBV, NA och AA. Ungdomarna kommer med egna förslag om vad de vill göra. På fritidsgårdarna är det vuxna som bestämmer.
- Ledare reser runt med socialtjänst och institutionsföreståndare.
- Så småningom ska de i Unga rådet få utbildning för att kunna gå in på institutioner tillsammans med vuxna KRIS:are. De ska utbildas i Påverkansprogrammet, ART, coaching och ledarskap.
- Skolor har hört av sig och bett Unga KRIS om hjälp att starta upp kill- och tjejgrupper i stökiga områden i preventivt syfte.
- Man vill satsa på kvalitet och inte kvantitet och därför inte ha för många nya i början. Kvalitet är

också lika med hållbarhet; när olika institutioner osv. ser att det funkar så får Unga KRIS fler och fler uppgifter, och i och med det också ekonomi när de får uppdrag.

- Kvinnors förmåga att vara ”sammanhållande” och hålla i trådar. Det finns många tjejer i Unga KRIS och det är starka tjejer.
- Missbruk och kriminalitet har ökat drastiskt bland tjejer. Viktigt att detta kommer fram och uppmärksammas. Viktigt att det finns plats för tjejer på ställen som KRIS.
- Unga KRIS visar att det är coolt att vara nykter, tar bort töntstämpeln och kan erbjuda en alternativ sysselsättning på helger och kvällar. Ungdomarna ska bort från gatan, vara drogfria och får känna trygghet och allmänt stöd från lugna och drogfria ungdomar.
- Sponsrade aktiviteter. Det ska vara roliga aktiviteter som lockar ungdomar.
- Man arbetar på en hemsida för Unga KRIS. Den vänder sig både till ungdomar och makthavare.
- Gemensamma resor, bl.a. utbyte med Ryssland, för att stärka gemenskapen och för att alla ska lära känna varandra.

Hinder:

- Upplevs som luddigt att projektet administreras från Stockholm och gamla KRIS. Det skulle bli tydligare om man skilde gamla och unga KRIS åt. Man önskar sig en egen handläggare och administratör. Man vill att mer tid ägnas åt Unga KRIS.
- Det råder lite olika meningar om hur självständigt Unga KRIS ska vara gentemot ”gamla” KRIS.
- Myndigheterna har inte alltid varit samarbetsvilliga. Ett utpräglat revirtänkande försvårar.
- Råden har inte varit så stabila. Det har varit stor personalomsättning. Ungdomarna har försvunnit till andra uppdrag; en t.o.m. till ett politiskt uppdrag.

Vilka spår lämnar Allmänna arvsfondens pengar och under vilka betingelser?

Allmänna arvsfondens pengar har varit av avgörande betydelse för att starta upp Unga KRIS i större skala. Man har gjort försök tidigare, men det har till stor del stupat på ekonomiska svårigheter. För att Arvsfondens pengar ska lämna spår krävs också en kontinuitet och hållbarhet i de nyuppstartade lokalavdelningarnas fortsatta existens. Man är inom lokalavdelningarna medvetna om detta, och några av strategierna för att uppnå hållbarhet är att ungdomarna ska se en attraktion i att vara hos Unga KRIS och man hoppas på fortsatt stöd från Arvsfonden under ännu en tid. Unga

KRIS har redan fått en del uppdrag från skolor och institutioner att ägna sig speciellt åt någon ungdomar med problem som man upplevt sig behöva hjälp med att åtgärda; uppdrag som kan bli fler och som kan bidra till ekonomin och därmed hållbarheten för Unga KRIS i framtiden.

Mål för region Östs Unga KRIS-projekt (ur ansökan till Allmänna Arvsfonden)

- 40 ungdomar som valt UngaKRIS som ett alternativ till missbruk och kriminalitet
- Att vi efter förstudiens slut har minst 150 inskrivna medlemmar
- Att minst 4 Unga KRIS-råd har bildats i Region Öst
- Att ha utökat programverksamheten för ungdomar på de orter där Unga KRIS startat
- Att genomföra ett ungdomsläger med minst 40 ungdomar
- Delmål för varje enskild lokalförening, tas fram i projektgruppen

Målet har uppnåtts för Region Öst.

Tanken är att skapa förutsättningar för ett nationellt projekt vars mål är att starta upp flerregionala Unga KRIS-råd och att få igång lokalföreningar över hela landet.

Det är på detta stadium svårt att uttala sig om lokala skillnader i föreningarna. Mycket av det möjliga arbetet bygger på vilka personer som ingår i föreningen, vad de är bra på och vilka kunskaper de har.

Ungdomar och medlemmar. Projektkoordinator Lena Ludwigs.

Unga KRIS har inte genomfört värvningskampanjer eller dylikt för att få så många medlemmar som möjligt, fokus har legat på ungdomar som är i behov av stöd och andra ungdomar som vill delta i Unga KRIS lokala aktiviteter.

Vi har t.o.m. oktober 2006 185 stycken medlemmar registrerade i KRIS medlemsregister (54 Norrköping, 37 Stockholm, 34 Örebro, 25 Uppsala, 27 Eskilstuna, 8 Gävle)

Vi har hjälpt 90 ungdomar som har valt Unga KRIS och har en bakgrund med kriminalitet och eller droger, se nedan.

Ort	Bakgrund med droger / eller annat	Anhörig med problem/kriminalitet eller inget
Norrköping	18 st. (12 killar 6 tjejer)	4 st.
Stockholm	30 st. (killar)	4 st.
Örebro	19 st. (8 killar 15 tjejer)	13st (10 killar 4 tjejer)
Uppsala	12 st. (9 killar 3 tjejer)	5 st.
Eskilstuna	10 st. (7killar 3 tjejer)	1 st.
Gävle	1 st.	5 killar

Vi har fått veta att fem av ungdomarna har flyttat, fyra har fått återfall, två har blivit avstängda för dåligt uppförande och 14 har gått vidare till skola, arbete eller annat.

Ungdomsråd

Unga KRIS har i skrivande stund (okt. 2006.) 4 lokala ungdomsråd. Varje råd består av minst 5 ungdomar mellan 13-25 år. För att sitta i rådet krävs minst 1 månads frihet från droger.

Av sex bildade ungdomsråd har två upplösts och har nu precis startat upp igen.

Vi har lärt oss en massa om vad som är viktigt att tänka på när rådet sätts ihop.

Det gäller att hitta ungdomar som verkligen vill hjälpa andra ungdomar.

En framgångsfaktor är att ungdomarna i rådet representerar olika åldrar och olika nationaliteter. Det är nödvändigt att råden själva förstår vikten av drogfrihet, att detta också gäller alkohol och att alla i gruppen tar ansvar för att detta följs.

Det är viktigt att de vuxna vågar släppa ansvar till ungdomarna, samtidigt som ungdomarna har tillit till de vuxna och tar emot stöd.

REFERENSER

- Andersson, M. (1976). Hur går det för 50-talets Stockholmspojkar? *Stockholm: Stadshuset*.
- Anthony, E., & Koupernik, C. (1974). *The child in his family. Children at Psychiatric Risk*. New York: Wiley.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1967). *The social construction of reality*. New York: Anchor Books.
- Chylicki, P. (1992). *Att upphöra med brott*. Sociologiska institutionen, Lunds Universitet (Doktorsavhandling).
- Clarke, R. V., & Cornish, D. B. (1985). Modeling offenders' decisions: A framework for research and policy. In M. Tonry & N. Morris (eds.), *Crime and justice: An annual review of research*. Vol. 6. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Cusson, M., & Pinsonneault, P. (1985). *The decision to give up crime*. University of Montreal, Canada.
- Farrington, D. P. (1983). Offending from 10 to 25 years of age. In K. T. Van Dusen, & S. A. Mednick (Eds.), *Prospective studies of crime and delinquency* (pp. 17-33). Boston: Kluwer Nijhoff.
- Farrington, D. P. (1988). Are there any successful men from criminogenic backgrounds. *Psychiatry*, 51.
- Farrington, D. P., Loeber, R., Yin, Y., & Anderson, S. J. (2002). Are within-individual causes of delinquency the same as between-individual causes? *Criminal Behaviour and Mental Health*, 12, 53-68..
- Koupernik (Eds.), *The child in his family: Children at psychiatric risk* (pp. 77-97). New York: Wiley.
- Glueck, S., & Glueck, E. (1950). *Unraveling juvenile delinquency*. New York: Commonwealth Fund.
- Haggard, U., Gumpert, C., & Grann, M. (2001). Against all odds: A Qualitative Follow-Up Study of High-Risk Violent Offenders Who Were Not Reconvicted. *Journal of Interpersonal Violence*. Oct. 2001, Vol.16 Issue 10, p 1048, 18p.
- Jansyn, L. R. Jr. (1966). Solidarity and delinquency in a street corner group. *American Sociological Review*, 31, 600-614.
- Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (1986). Family factors as correlates and predictors of juvenile conduct problems and delinquency. In M. Tonry, & N. Morris (Eds.), *Crime and justice. An annual review of research* (pp. 29-149). Chicago: University of Chicago Press.
- Maruna, S., Immarigeon, R., & LeBel, T. (2004). Ex-offender reintegration: Theory and practice. In S. Maruna, & R. Immarigeon (Eds.), *After crime and punishment: Pathways to offender reintegration* (pp. 3-26). Portland, USA: Willan Publishing.
- McCord, J. (1987). Aggression and shyness as predictors of problems: Another view. *Paper presented at the Biennial meeting of the Society for Research in Child Development*. Baltimore, MD.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behaviour: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100, 674-701.
- Olofsson, B. (1973). Unga lagöverträdare 3. Hem, uppfostran, skola och kamratmiljö i belysning av intervju- och uppföljningsdata. I *SOU-1973-25*.
- Piiva, K. (1993). *7 Röster. D-uppsats*. Stockholm: Institutionen för socialt arbete. Stockholms universitet.
- Pollack, O. (1952). Social science and psychotherapy for children. In M. Rutter (Ed), *Children of sick parents - an environmental and psychiatric study*. London: Oxford University Press.
- Rutter, M. (1966). *Children of sick parents-an environmental and psychiatric study*. London. Oxford university press.
- Rutter, M., & Giller, H (1984). *Juvenile delinquency. Trends and perspectives*. New York, London: The Guilford Press.
- Rutter, M. (2005). Environmentally mediated risks for psychopathology: Research and findings. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 44, 3-18
- Short, J. F. Jr., & Strodtbeck, F. L. (1965). *Group process and gang delinquency*. Chicago: University of Chicago Press.
- Shover, N. (1985). *Aging criminals*. New York: Sage Publications.
- Shover, N., & Thompson, C. Y.(1992). Age, differential expectations and crime desistance. *Criminology*, 30:1, 89-104.
- Sundell, K., Flodin, B., & Ryden-Lodi, B. (1996). Livet som värsting. *FoU-Rapport, Stockholms Socialtjänst Nr 9*, Stockholm.
- Uggen, C., & Piliavin, I. (1998). Assymetrical causation and criminal desistance. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 88:4, 1399-1422.
- West, D. J. (1982). *Delinquency: Its roots, careers and prospects*. London: Heinemann.
- Yockelson, S., & Samenov, S. E. (1976). *The criminal personality. Vol.1: A profile for change*. New York: Jason Aronson.

BILAGA

Intervjuguide

Deltagare i Unga KRIS

Intervjun är helt anonym och frivillig

Man Kvinna

Hur gammal är du?

Hur länge har du varit med i Unga KRIS?

Hur fick du kontakt med Unga KRIS?

Vad hade du för förväntningar?

Hur blev det?

Vad var annorlunda än förväntat?

Är det någon förändring du skulle önska?

Är det någon aktivitet du uppskattat speciellt eller inte alls? Varför?

Är det speciellt att vara tjej på Unga KRIS?

Vad har Unga KRIS betytt för dig?

Vad tycker du är viktigt att jag frågar om?

Om någon tidigare varit med i "gamla" KRIS och nu gått över till Unga KRIS:

Är det skillnad att vara med i Unga KRIS? Vad är annorlunda?

Intervjuguide

Ledare inom Unga KRIS inom de olika lokalavdelningarna.

När startade de?

Har de försökt starta upp Unga KRIS tidigare? I så fall: stötte de på några hinder?

Hur många (antal) deltagare har de nu? Killar? Tjejer?

Kommer några från "gamla" KRIS?

Hur har ungdomarna rekryterats? Hur tas den första kontakten?

Vad har fungerat? Vad har inte fungerat?

Hur har samarbetet med olika institutioner, t.ex. SiS, gått?

Vad tycker ledarna har varit det viktigaste med verksamheten?

Vad anser de att ungdomarna har tyckt? Vad har de uppskattat mest?

Har det varit några speciella problem?

Är det några speciella förändringar inför framtiden de funderar kring?

Hur ska verksamheten fortsätta och hålla i framtiden? (**Hållbarheten**).

Hur går det med utbildningen av ungdomsledare?

Hur går det med bildandet av ungdomsråd? Fungerar det?

Hur väljs ungdomarna? Vad tycker de själva om ungdomsrådet?

Vad har ni för mål och förhoppningar? Har dessa förändrats under projektets gång?

Tycker du jag glömt fråga om något viktigt?

